
**ВОЕННА АКАДЕМИЯ
„ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ”**

РЕЦЕНЗИЯ

**от д-р Николай Димитров Слатински,
професор в катедра „Национална и международна сигурност“,
факултет „Национална сигурност и отбрана“,
Военна академия „Г.С. Раковски“
София, бул. Евлоги и Христо Георгиеви 82**

На научните трудове, представени по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент” за военнослужещ, в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана”, професионално направление 9.1. „Национална сигурност”, по докторска програма „Военнополитически проблеми на сигурността“, за нуждите на катедра „Съвместни операции и планиране“ на факултет „Национална сигурност и отбрана“ във Военна академия „Г. С. Раковски”, обнародван в „Държавен вестник”, брой 23/14.03.2020 г.

За преподаване на учебните дисциплини: „Гражданско-военно сътрудничество“, „Гражданско-военно взаимодействие“, „Гражданско-военни отношения“, „Противодействие на съвременния тероризъм“ и „Операции в отговор на кризи“.

Код на длъжността 1527 9006 кп1, 1427 9006 кп1, 1327 9006 кп1 или 1227 9006 ко1.

Конкурсът е обявен със заповед на Министъра на отбраната № ОХ - 180 София от 25.02.2020 г.

Единствен кандидат в конкурса е **подполковник д-р Милен Ников Кисьов**, главен асистент в катедра „Съвместни операции и планиране“, Факултет „Национална сигурност и отбрана”, Военна академия „Г. С. Раковски“.

София * 2020

1. Кои трудове от представените от кандидата се приемат за оценка от рецензента.

Списъкът с научните трудове, представен от кандидата съдържа **30 заглавия**.

Предоставените заглавия са разпределени както следва:

- **1 (една)** монографии;
- **1 (една)** статия в издание, индексирано в световноизвестни бази данни;
- **12 (дванадесет)** статии в нереферирани списания с научно рецензиране;
- **16 (шестнадесет)** доклада, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове или в специализирани издания за класифицирана информация (три в съавторство с надлежно представени разделителни протоколи).

Една от публикациите е на английски език.

Не се рецензират публикации, предоставени при защита на дисертационния труд за получаване на образователна и научна степен „доктор”.

Количеството на публикациите приемам като напълно достатъчно за конкурс за научна длъжност “доцент”.

Предоставената от кандидата научна продукция отговаря на изискванията на оценъчната система от показатели за заемане на академична длъжност „доцент“ по дейности и критерии в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност“.

2. Обща характеристика на научно-изследователската, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата.

Тематиката на публикациите на **подполковник главен асистент д-р Милен Кисъв** е в научна област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана”, професионално направление 9.1. „Национална Сигурност”. Тя обхваща проблеми в следните научни и практически области: национална и международна сигурност; международни отношения, геополитика, противодействие на тероризма, трансгранична миграция, управление при кризи и операции в отговор на кризи (военни и хуманитарни), извънредни ситуации и други бедствия, конфликти на социална, етническа и религиозна основа, гражданско-военни отношения и демократичен контрол над въоръжените сили, гражданско-военно сътрудничество, взаимодействие и интеграция и др.

В научните публикации, този кръг от свързани с националната сигурност и отбрана, геостратегията и геополитиката, средата за сигурност, хибридните и други нетрадиционни рискове и заплахи, човешката сигурност, военните измерения на политиката за сигурност и отбраната, вкл. в контекста на интеграционните процеси на постигането на пълноправно членство в ЕС и НАТО, е анализиран творчески, с познания по различни аспекти на сигурността (национална и международна). **Подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** има индивидуален стил и компетентност, които му дават възможност да предлага важни и нужни знания, оптимизиращи качеството на образователния процес във ВА и са добра предпоставка за дебатиране на редица въпроси на националната сигурност пред лицето на глобализационните предизвикателства.

Представените за рецензиране научни разработки отговарят на изискванията за академични публикации във ВА „Г. С. Раковски”, като в тях могат отчетливо да се идентифицират авторските анализи, научни и научно-приложни приноси.

3. Становище относно наличието или липсата на плагиатство.

При изучаването на научните публикации на кандидата и при изготвянето на рецензията не бе получен нито един неанонимен и мотивиран писмен сигнал за установяване на плагиатство в неговите научни трудове. А и всичко онова, което знам за творчеството на този кандидат, изключва всяка възможност към него да се предявят обвинения за някакво, дори и неволно и повърхностно плагиатство.

4. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата.

Научната и преподавателска практика във ВА „Г. С. Раковски” **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** започва през 2011-2013 г. като докторант в редовна форма на обучение за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност”, докторска програма „Военнополитически проблеми на сигурността”. През 2013 г. той защитава дисертация „Многонационални операции в съвременни условия“ и става доктор. От 27.01.2014 г. е главен асистент в катедра „Оперативно изкуство / Съвместни операции и планиране“ на ВА и ръководи занятия по учебни дисциплини: „Гражданско-военно сътрудничество“, „Гражданско-военно взаимодействие“, „Гражданско-военни отношения“, „Противодействие на съвременния тероризъм“, „Операции в отговор на кризи“. Научната продукция

му е спечелила уважението сред колегите по ВА и в научите среди. Високите оценки на обучаемите за лекциите на **подполковник главен асистент д-р Милен Кисъв** са за неговите преподавателски умения и експертиза. Той е бил научен ръководител на 4 успешно защитили магистърски тези дипломанти. За съвместно отношение и професионален труд, той е бил положително атестиран.

В този смисъл няма съмнение, че **подполковник главен асистент д-р Милен Кисъв** е сред основните преподаватели в дисциплините обявени в конкурса за нуждите на ВА. Лекционните курсове и учебните материали, които е разработил са в съответствие с учебните програми по тези дисциплини и са в съгласие с научните стандарти, присъщи на ВА. Количеството, а и качеството на научните му трудове са достатъчни за заемане на научната длъжност „доцент” във ВА. За изпълнението на минималните национални изисквания кандидатът събира 470 точки при минимум от 400 точки за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана”, професионално направление професионално направление 9.1. „Национална сигурност”.

5. Основни научни резултати и приноси.

От представените документи е видно, че кандидатът **подполковник главен асистент д-р Милен Кисъв** е натрупал учебно-методически опит и полага стойностни усилия в своето самоусъвършенстване, изследователска работа и преподавателска дейност. Представените трудове са актуални учебни материали с приложна стойност при подготовката и за провеждането на лекции, семинарни занятия, управленски игри със слушателите и студентите от ВА „Г.С. Раковски“.

Приносите на кандидата могат да се разглеждат като допълване на научното знание с някои нови анализи, подходи и модели, обобщения и библиографски справки. Тези резултати са отчасти научни и главно научно–приложни; те са ценни при подготовката на активните форми на занятия (лекции-дискусии, и дискусии, семинари и практикуми) със слушателите и студентите от Академията.

Кандидатът **подполковник главен асистент д-р Милен Кисъв** е депозирал много добре оформена справка със своите научни и научно-приложни приноси, подкрепена с разумно приведени доказателства за тези негови основни приноси.

След запознаването ми с научната продукция на кандидата, аз приемам онези негови приноси, които са верифицируеми и са безспорни авторови достижения.

Най-напред ще се спра на приетите от мен главни **научни приноси** кандидата:

1. **Материали с номера 8, 9, 11 и 37:** Гражданско-военно сътрудничество (ГВС) – дефиниране на ролята на ГВС, на факторите и проблемите в средата, влияещи на ГВС и потвърждаване на теория на дейностите по ГВС в екстремни, извънредни, кризисни или критични ситуации за изграждане на цялостна гражданско-военна стратегия в съвременната среда на сигурност.

2. **Материали с номера 9, 13, 32 и 37:** ГВС – определяне на стандартите и принципите на гражданско-военното взаимодействие и въздействието, което те осигуряват за постигане на целите на взаимодействие между различните области и функции, отнасящи се до съвместността.

3. **Материал с номер 34:** Формулиране на тезата, че потоците на миграцията и тероризма могат радикално да променят етносоциалната и дори държавната структура на цели страни и региони с трудно прогнозируеми и трудно управляеми последствия.

Ще посоча приетите от мен главни **научно-приложни приноси** на кандидата:

1. **Материали с номера 20, 21, 30 и 37:** ГВС – доказване на нуждата от интегриране на сътрудничеството между гражданските и военните елементи, както и тенденцията, според която гражданско-военно сътрудничество може (и вече трябва) да бъде използвано като основен инструмент и технология за подпомагане на гражданските усилия за насърчаване доброто управление и за подкрепата на задачите на военния командир или мисия.

2. **Материали с номера 8, 35 и 37:** ГВС и Гражданско-военно взаимодействие (ГВВ) – обосноваване на нуждата от цялостната технология чрез позициониране на приоритетите на съществуващите и нови теми (върховенство на закона, устойчивост и човешко развитие), посочване в общността на интереси по ГВС и ГВВ на общите съвместни действия и препоръки, водещи в подготовката, обучението и адаптирането на специалистите и експертите в тези две области.

3. **Материали с номера 15 и 37:** Гражданско-военни отношения (ГВО) – посочване и обвързване с примери на възможните нива на взаимодействие между участници при кризи от различен характер.

4. **Материали с номера 33 и 37:** Развит е частен проблем в направление за отделяне на кардинално внимание върху трихотомията ГВО, ГВВ и ГВС,

обхващаща политическата воля за справяне с днешните предизвикателства пред сигурността, както и военното мислене, нужно за формулирането на ефективен отговор и практическото прилагане на такъв отговор за всеобхватния подход.

Това, което кандидатът е постигнал в своите научни публикации и особено приложената монография дават добра методологична база за различни толкова необходими материали за подготовка и провеждане на семинари и практикуми със слушателите – офицери от ВА „Г. С. Раковски“ при обучението им по стратегиране и моделиране, анализ и оценка на съвременните предизвикателства и рискове, за по-задълбоченото разбиране на гражданско-военните отношения в демократичното общество и за гражданско-военното сътрудничество като една наистина особено актуална дейност за повишаване на ефективността на военните формирования и приноса на въоръжените сили за мира и сигурността по света.

6. Оценка на значимостта на приносите за науката и практиката.

Научните и научно-приложните приноси на **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** не подлежат на съмнение. Те развиват теорията и практиката в широк кръг от въпроси – на първо място трябва да се поставят различните аспекти на гражданско-военното сътрудничество, на техните същност, смисъл и съдържание, на потенциала за провеждане на съвременни операции в отговор на криза, които до имат ефективен невоенен и неконвенционален характер, как да се осъществява прогнозиране и сценарийно планиране на такива операции, за да се избегнат възможните импровизации и действия по метода „проба-грешка“. Заедно с това се разглежда аспекти на оперативното изкуство, разрешаването на конфликти с военни и-или невоенни средства, вземането на решения в среда на висока неопределеност, проблеми на нормативната база в посочените области на взаимодействие и по-висока степен на интегрираност на военните и невоенните способности. Кандидатът получава издържачи на критиката научни резултати. Самостоятелността на подходите в цял спектър от проблеми на сигурността и отбраната, геополитиката и международната сигурност, управлението на и при кризи и извънредни ситуации с висока степен на сложност (комплексност), глобалните, регионалните и националните аспекти на конфликтите и другите в т.ч. асиметричните и хибридните предизвикателства и рискове за сигурността превръща неговите лекционни курсове във ВА в добро достижение на нашата

наука и педагогика. Всичко, което кандидатът разработва в тези сфери на сигурността допълва научните знания и преподавателската експертиза в областта на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана”, основно в професионално направление 9.1. „Национална сигурност”. Аз нямам съвместни публикации с **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов**. Научната продукция на кандидата допринася за много по-качествената подготовка на кадрите в редица направления и структурни елементи на нашата система за национална сигурност.

7. Оценка в каква степен приносите са дело на кандидата.

Обективният анализ на научните и научно-приложните приноси показва, че те са във от съмнение самостоятелно дело на **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов**. Във всичките публикации личи неговият индивидуален почерк, той е прецизен в цитиранията и позоваванията, така че няма място за спор по отношение на научните му резултати. Отново ще кажа, че неговите публикации са резултат от индивидуален авторов почерк. Даже когато интерпретира чужди идеи, той прави това както коректно, така и с отбелязване на своята собствена гледна точка, стреми се да разработва и нови теми с аналитична рутинна, която постепенно преминава в начало на разумна педагогическа и творческа зрялост.

8. Критични бележки за рецензираните трудове.

Критичните бележки към представените за рецензия трудове по никакъв начин не променят нито значението на посочените научни приноси, нито цялостната моя положителна оценка за **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов**.

Нещо повече, макар по същността си критични, моите забележки са най-вече и основно база за препоръки по отношение на неговата бъдеща научна дейност.

1. Разглеждайки важни въпроси в областта на сигурността и отбраната, военното дело и международните отношения, кандидатът би направил своята аргументацията по-силна, ако привлече модели и подходи от други науки в духа на мултидисциплинарния подход, свързан с новата парадигма на сигурността. Става дума за знания от обществените (социология, психология, антропология) и от естествените науки (математика, физика, биология): теория на катастрофите, теория на хаоса, теория на игрите, теория и практика на мрежовите структури.

2. Кандидатът може да задълбочи и да обогати своите научните изследвания, методите си на анализи и прогнози, ако използва по-смело най-нови, съвременни

подходи – на управлението на риска, ситуационното моделиране, сценарийното планиране и кризисното прогнозиране в сигурността, в отбраната и в бизнеса.

3. В анализите на кандидата ми липсва по-детайлно свързване на проблемите на гражданско-военното сътрудничество с нормите, записани в Устава на ООН и в знаменития доклад на тогавашния генерален секретар на ООН Бутрос-Бутрос Гали „*Agenda for Peace*“, класифицирал главните видове въздействие в кризисни и извънредни ситуации и в конфликти, в т.ч. въоръжени – *Preventive diplomacy, Peace making, Peace keeping, Peace enforcement* и *Peace building*, всяко от които е свързано с характерни особености на военната намеса и сътрудничеството между гражданите и военните. Тези операции са разположени по целия спектър както на гражданското, така и на военното ангажиране – при някои от тях основното е гражданското участие с по-маргиналната роля на военното участие; при други е гражданско-военното сътрудничество с акцент на „гражданско“; при трети е гражданско-военното сътрудничество с еднакъв акцент и на „гражданско“ и на „военно“; при четвърти е гражданско-военното сътрудничество с акцент на „военно“ (т.е. военно-гражданско сътрудничество), а при пети основното е военното участие с по-маргиналната роля на гражданското участие.

4. Разбираемо е внимателното отношение (все пак сме в академия към МО) и избягването на риска от твърде негативно и можещо да доведе до обвинения в политизиране виждане, по отношение на българския опит в мисии зад граница и конкретно в гражданско-военното сътрудничество и взаимодействие, но аз съм убеден, че едно по-остро, критично изразяване на авторовите виждания – що се отнася до проблемите и не винаги добрите практики в това отношение, само би направило неговите публикации по-полезни и отварящи очите за недостатъците, които ние допускаме в планирането и подготовката на подобни важни операции.

9. Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът смята, че следва да вземе отношение.

Познавам сравнително добре **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** като учен и преподавател. Той респектира с етичност, трудолюбие и колегиална отзивчивост, стреми се да намира пресечната точка на научните си достижения със своя педагогически и експертен и научен профил. Постигнатото от него е достатъчно за изграждането на „базов лагер“, от който с надграждане

да развива своите творчески резултати и да бъде все така полезен и за науката, и за обучаваните от него слушатели и студенти. **Подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** е постигнал съдържателно и ефективно покритие на учения и преподавателя с изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент”.

10. Заключение.

Професионалните качества, добрите познания, преподавателската дейност и педагогическите умения на кандидата ми позволяват да кажа, че **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** отговаря на всички научни, нормативни и други критерии, на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговата прилагане за заемане на академична длъжност „доцент” във ВА „Г. С. Раковски” в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана”, професионално направление 9.1. „Национална Сигурност”. **Подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** е толерантен към преподавателския състав на ВА и обучаващите се, той притежава главните качества, необходими за заемане на академичната длъжност „доцент”.

11. Оценка на кандидата.

Давам **положителна оценка** на резултатите от работата на кандидата и неговите научни трудове.

Гласувам **ПОЛОЖИТЕЛНО** за избирането на **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ във Военна академия „Г. С. Раковски“ в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана”, професионално направление 9.1. „Национална Сигурност”.

Предлагам на Научното жури по конкурса **подполковник главен асистент д-р Милен Кисьов** да бъде избран в конкурса и предложен да заеме академичната длъжност „доцент” във ВА „Г. С. Раковски”.

РЕЦЕНЗЕНТ:

София, 01 септември 2020 г. Проф. д-р Николай Слатински